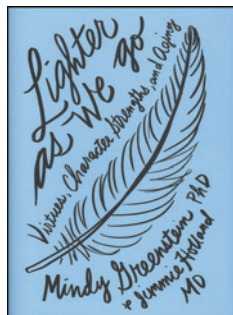

Reis lettere!

Mindy Greenstein, Jimmie Holland

Lighter as we go

Virtues, character strengths, and aging. 285 s, tab, ill. New York, NY: Oxford University Press, 2014. Pris GBP 19
ISBN 978-0-19-936095-6

Denne boken er ment som en vaksine mot våre vrangforestillinger om alderdommen. Budskapet er klart: å bli gammel byr på mange dyder og gleder. Plager og begrensninger, ja vel, men også større trygghet på hvem du er, dypere forståelse av livet og verden, sterkere ansvar for flokken og fremtiden – og ikke minst: tydeligere spor av mening. Hvis vi lar kroppen få monopol på livet, blir alderdommen bare forfall. Men hvis vi forstår det menneskelige prosjekt som en reise på vei mot større mening, blir alderdommen en salme ved reisens slutt. Mening kan, ifølge forfatterne, være Gud, men også «gud» i form av kjærlighet som har vart lenge, et lager av gode gjerninger, en vilje til å sette seg selv sist, en intensivert opplevelse av «det skjønne» når det kan være siste gang.

Forfatterne er en 85 år gammel psykiater og en 50 år gammel klinisk psykolog som begge har vært med på å utvikle psykoonkologi og gerontopsykiatri for kreftpasienter ved Memorial Sloan-Kettering Cancer Center i New York. Boken har to deler. I den første rettes lyset på personligheten, eller karakteren, og dens mulige foredling i eldre år. Den andre delen tar for seg de fire kardinaldydene: rettferdighet, visdom, måtehold og mot, med vekt på fremtreden i alderdommen. Greenstein og Holland bygger sine resepter for en god alderdom, ofte med sykdom, på anekdoter fra egen praksis, personlige erfaringer samt tvilsom forskning. Tvilsom fordi forskningen åpenbart er håndplukket for å forskjønne det glansbildet de så gjerne vil skape av alderdommen.

Negative stereotyper om livets siste del kan bli selvpoppfyllende. Derfor er det forståelig at kloke klinikere vil prøve å forebygge aldersfobi, men her blir det en overdose positiv psykologi. Det er som forfatterne er enige med Ivar Aasen: Tanken gjer det meste. Men den gjør ikke det. Tanken kan ikke vinne over cellekjernenes forvitring eller forvirring. Utslitte mitokondrier kan ikke gå videre på håp. Ånden kan ikke forføre oss bort fra kreftsvulster eller kroppens ferd mot død.

Boken kan være grei for dem som trenger en lykkepille å møte alderdommen med. For oss andre, som elsker livet med gleder og sorger, vil nok Ciceros essay «Om alderdommen» virke bedre.

Per Fugelli

Professor, Institutt for helse og samfunn
Universitetet i Oslo

Trygd – et nødvendig gode

Johan Gunnar Mæland

Trygd eller arbeid?

Et sosialmedisinsk perspektiv på sykefravær og uførhet. 283 s, tab, ill. Oslo: Cappelen Damm Akademisk, 2014. Pris NOK 399
ISBN 978-82-02-42993-5

I Norge er lønnet arbeid og trygd de to viktigste inntektskildene for de fleste. Den offentlige debatten om hvorfor vi midlertidig eller varig havner på trygd i stedet for i lønnet arbeid, handler mest om arbeidsmoral under ulike navn. Denne boken forsøker i stedet å anlegge et sosialmedisinsk perspektiv på trygdebehovet. Forfatteren har, i tillegg til sin akademiske erfaring, vært rådgiver for Nav. Det betyr at han har sett enkeltsaker og enkeltskjebner, noe som hjelper på fantasien. Jo mindre distanse til individene bak makrostørrelsene, desto mer nyansert blir gjerne forståelsen.

Boken diskuterer de vanligste offentlige sannhetene i trygde-debatten: Norge som trygdeversting, sykefraværsversting og uførhetsversting. Dagens studenter og yngre leger er flasket opp med politisk svartmaling av folketrygden. Sykelønnen og uføretrygden blir stemplet som unødvendige samfunnsutgifter. Boken forsvarer i stedet trygdeordningene som «et nødvendig gode».

De enkleste forklaringene på dårlig arbeidsmoral imøtegås med nøkterne tabelloversikter over trygdeforbrukets fordeling og kurver for utviklingen over tid. Historiske variasjoner i arbeidslivet preger både trygdepolitikken og trygdebehovet på samfunnsnivå. Lange linjer og livsløpsanalyser gjør det også lettere å forstå individet. Hvis vi vil forebygge uførhet blant ungdom, er skolepolitikken viktigere enn Navs kontrollrutiner.

Iblant glemmer riktignok selv denne bokens forfatter trygdebehovets konteksthengighet. Jeg stusser for eksempel over det jeg leser om pensjonsreformens virkninger og om gravides sykefravær. Vi lar oss alle friste av forenklinger, selv når vi burde vite bedre.

For oss som bare ser Nav utenfra, er det lærerikt å lese om Nav sett innenfra, om hvordan systemet fungerer eller ikke fungerer. Mange leger vet for eksempel ikke at legeerklæringene deres primært blir lest av saksbehandlere uten helsefaglig skolering. Hvis man skriver til Nav som man skriver til en kollega, er det duket for feiltolkninger, og i neste omgang for feilaktige avgjørelser som kan ramme pasienten. Bokens drøfting av diagnosebruk og sykdomsbegreper er nyttig lesing for leger, men burde også være pensum for de saksbehandlerne i Nav som leser legeerklæringer.

Dette er en lettlest tekst med klare problemstillinger og sosialpolitiske forslag som gir leseren lyst til å tenke videre selv. Jeg håper at den på tross av sin kjedelige tittel når ut til mange, ikke minst i studentundervisningen.

Ebba Wergeland

Overlege, Arbeidstilsynet